

Matti Lappalainen

Yliopistopedagogiikka- koulutukset korkeakoulutuk- sessa tapahtuvien muutosten heijastajina – esimerkkinä Turun yliopisto

Johdanto

Yliopisto-opettajien systemaattista koulutusta on järjestetty Suomessa 1960-luvulta lähtien. Turun yliopistossa koulutuksia käynnistettiin 1970-80-luvun taitteessa, mutta koulutuksista ei tullut pysyvää käytäntöä. Pitkäkestoisia yliopistopedagogisia koulutuksia onkin Turun yliopistossa säännöllisesti järjestetty vasta vuodesta 1996 lähtien. Koulutusten alkuvaiheita ja vakiintumista on aiemmin käsitelty joissakin artikkeleissa (Jauhiainen 1997; Jauhiainen & Lappalainen 1998; Murtonen & Lappalainen 2013). Tässä artikkelissa tarkastellaan tutkimuskirjallisuuteen ja kirjoittajan omakohtaisiin, läheltä tehtyihin havaintoihin pohjautuen Turun yliopiston yliopistopedagogisten koulutusten muotoutumista ja koulutuksissa viime aikoina tapahtuneita muutoksia ja niiden syitä. Vaikka tietyt koulutusratkaisut olisivatkin yhdessä vaiheessa toimineet hyvin, esimerkiksi koulutuksen kohderyhmissä tapahtuvat muutokset, kuten vieraskielisen henkilöstön määrän kasvu ja artikkelissa kuvattavat muut muutospaineet, aiheuttavat

aika ajoin tarpeen tehdä muutoksia järjestettävään koulutukseen. Tämä korostaa toimintaympäristön muutosten ja koulutusten toteutumisten jatkuvaa ja tarkkaa arviointia.

Tärkeän juonteen yliopistopedagogisten koulutusten järjestämisessä on muodostanut yhteistyö yliopiston sisällä ja yliopistojen välillä. Samanlaista työtä tekevien keskinäinen osaamisen jakaminen, vertailu ja yhteinen ideointi yliopistopedagogiikkakoulutusten järjestämisen haasteista ja ratkaisuista sekä yhdessä tuotetut materiaalit ja järjestetyt koulutukset ovat tukeneet niukoin resurssein tehtävää työtä. Artikkelissa tarkastellaan keskeisiä yhteistyön muotoja ja yhteistyön merkitystä Turun yliopiston yliopistopedagogiikkakoulutusten kannalta. Yhteistyötä on tehty esimerkiksi Peda-forum-verkostossa sekä yliopistojen välisissä yliopisto-opettajien koulutushankkeissa, kuten Tieto- ja viestintätekniikan opetuskäytön koulutus (TieVie), Tyyli – Työelämäjaksoja ja työssäoppimista yliopisto-opintoihin ja University Pedagogical Support (UNIPS).

Vaikka pedagoginen kouluttaminen on yliopisto-opettajien kehittymisen kannalta tärkeää, on huomattava, että opettajat oppivat paljon myös kollegoiltaan. Artikkelin lopuksi pohditaan, mitkä ovat tällaisen informaalisen oppimisen linkit muodolliseen pedagogiseen koulutukseen.

Korkeakoulupedagogisten koulutusten kaksi aaltoa

Yliopistopedagogiset koulutukset saattavat nykyisin tuntua itsensä selvyyksiltä. Tällaiset koulutukset ovat kuitenkin itse asiassa varsin tuore ilmiö. Suomessa ensimmäinen systemaattinen yritys yliopisto-opettajien pitkäjänteiseksi kouluttamiseksi lienee Hel-

singin yliopistossa vuonna 1965 käynnistynyt koulutus. Professori Matti Koskenniemi kuvaa ”korkeakoulunopettajien pedagogisten kurssien alkajaisissa” pitämäänsä puheeseen pohjautuvassa artikkelissa (Koskenniemi 1966, 1¹) koulutuksen taustoja näin:

Helsingin yliopiston konsistorin helmikuussa 1963 yliopisto-opetuksen tehostamismahdollisuuksia selvittämään asettama komitea on maaliskuussa 1964 valmistuneessa mietinnössään kiinnittänyt päähuomionsa yliopiston opettajien opetustaidon kohentamiseen ja opetusnäytteiden järjestelyyn. (...) Nuorten yliopistonopettajien kouluttamiseksi opetus- ja ohjaustyöhön tiedekuntien tulee järjestää lukuvuonna 1964-65 – kokeilun luontoisesti, myöhemmin ehkä säännöllisesti – erityisiä koulutustilaisuuksia mietinnössä lähemmin esitettävällä tavalla.

Koulutus käynnistyi kolmen tiedekunnan piirissä siten, että mukana oli erilaisia opetuksen lajeja: kliininen opetus, biologiset laboroinnit ja kielenopetus. Koulutukset käynnistettiin yhteisellä aloitustilaisuudella.

Koulutusten käynnistämisen keskeisenä auki lausuttuna syynä oli 1960-luvulla tapahtunut korkeakoululaitoksen ekspansio: mistä tulevassa tilanteessa löytyy riittävän tieteellisen koulutuksen saanutta ja opetustehtävästä kiinnostunutta nuorta ihmistä. Ongelmana on myös – vaikka tätä ei niin usein julkisuudessa ole mainittu – miten nämä uudet opettajat (ja heidän johdollaan opiskelevat nuoret ihmiset) säästyvät sellaisilta epämieluisilta yllätyksiltä ja pettymyksiltä, jotka kokemuksen mukaan ovat jotenkin yleisiä silloin, kun tiedot tarkoituksenmukaisista opetusme-

¹ Kiitos Itä-Suomen yliopiston erikoissuunnittelija Tommi Haapaniemelle, joka tutustutti minut tähän arkistojen aarteeseen.

netelmistä ja riittävä harjaantuminen niiden käyttöön puuttuvat. (Koskenniemi 1966, 2.)

Ja koska luento-opetus oli silloin(kin) keskeisessä asemassa, Koskenniemi (1966, 7) jo ennalta varoitti, että luennoimisen taitoa opittaessa ”on usealla paljon vaivaa nähtävänä ja useita erehdyksiä koettavana, ja edistymistä voidaan jouduttaa systemaattisen harjoittelun avulla, eräitä yksinkertaisia apuneuvoja käyttäen.” Näitä apuneuvoja ei tosin lähdetty tiiviissä artikkelissa avaamaan.

Vuonna 1979 ilmestynyt komiteanmietintö ”Korkeakouluopettajien pedagoginen koulutus” (Komiteanmietintö 1979) loi valtakunnallisia suuntaviivoja korkeakoulupedagogiselle koulutukselle. Mietinnössä myös kuvataan, millaisia pedagogisia kursseja tai seminaareja yliopistoissa oli aiemmin järjestetty. Mietinnön mukaan esimerkiksi Turun yliopistossa oli toteutettu ”eräitä opetuskokonaisuuksia, joiden voidaan katsoa liittyvän pedagogiseen koulutukseen vuosina 1975–77.” Sen lisäksi kasvatustieteiden laitos oli järjestänyt vuosina 1975–78 kaikkiaan kolme kertaa korkeakoulupedagogiikan luentosarjan (24 t) (Komiteanmietintö 1979, 74–75). Mietintöön pohjautuen järjestettiin uudistettuja koulutuksia. Esimerkiksi Seilin saarella järjestettiin vuonna 1981 kolme päivää kestänyt koulutus, johon osallistui 24 henkilöä (Turun yliopisto 1981). Tuolloin koulutukset eivät kuitenkaan vaikiintuneet osaksi yliopistojen toimintaa.

Uuden alun koulutukset saivat 1990-luvun alkupuolella. Tuolloin myös sana ”korkeakoulupedagogiikka” vaihtui ”yliopistopedagogiikaksi”. Tämän vaihdos tehtiin Helsingin yliopistossa 1990-luvun puolivälissä kahdesta syystä: 1) haluttiin tehdä selkeä ero syntymässä olevaan ammattikorkeakoulusektoriin ja 2) haluttiin korostaa koulutuksen yliopistomaisuutta: kyseessä on

koko yliopistoyhteisön yhteinen toiminta, ei esimerkiksi jonkun tiedekunnan ”omistama” toiminta (Pakkanen 2018). Tämä termi otettiin koulutusten käynnistyessä käyttöön myös Turun yliopistossa.

Jauhiainen (1997) on kuvannut näitä vaiheita korkeakoulupedagogiikan ensimmäiseksi ja toiseksi aalloksi. 1960- ja 1970-lukujen taitteessa yliopistoissa käynnistyneen korkeakoulupedagogisen ensimmäisen aallon taustalla olivat hänen mukaansa sodanjälkeinen korkeakoulutuksen ekspansio, sen tehostamisvaatimukset sekä vanhan tutkintojärjestelmän uudistamishankkeet. Korkeakoulupolitiikan tehokkuus- ja rationaalisuusvaatimusten ja didaktis-pedagogisten kysymysten lisäksi Jauhiaisen (1997) mukaan kyse oli ajan hengen mukaisesti myös akateemisten opetuskäytäntöjen demokratisoimisesta. ”Ensimmäisen aallon korkeakoulupedagogiikka oli myös osa tuolloisen opiskelijaliikkeen nousua, jonka tavoitteena oli uudistaa yliopistoinstituution ikaikaisia valtasuhteita. Opetuksen uudistusvaatimukset olivat aikakauden opiskelijoiden kapinaa yliopiston perinteistä patriarkaalista professorivaltaa kohtaan.” (Jauhiainen 1997, 38.)

Toinen aalto 1980- ja 1990-luvuilla oli Jauhiaisen (1997, 38) mukaan ”leimallisesti kokeilijoiden, keksijöiden, kehittäjien ja konsulttien aikakautta”. Vastauksia yliopisto-opetuksen pulmiin etsittiin tuolloin hänen mukaansa pedagogisen koulutuksen, toimintatutkimuksen ja kehittämishankkeiden avulla ja tätä korkeakoulupedagogiikan toisen aallon kautta luonnehtivat korkeakoulupedagogisten palvelujärjestelmien luominen yliopistoihin ja korkeakouluihin (Jauhiainen 1997, 38).

Jauhiaisen artikkelin kirjoittamisesta on kulunut kaksi vuosikymmentä. Tämän artikkelin lopussa pohditaan, kuinka monta

yliopistopedagogisten koulutusten aaltoa kuluneina vuosina on ehtinyt lainehtia.

Turun yliopiston säännöllisten yliopistopedagogiikka-koulutusten käynnistyminen ja vakiintuminen

Turun yliopistossa yliopistopedagogiikan toinen aalto konkretisoitui yliopistopedagogiikan 3–4 opintoviikon koulutuksen aloittamisena vuonna 1996. Koulutusten toteuttamistavan yhtenä tärkeänä lähtökohtana oli Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskuksessa sijainneessa monimuoto-opetuksen kehittämisyksikössä (”monimuotoyksikkö”) ja avoimessa yliopistossa 1980–1990-lukujen taitteessa tehty kehittämistyö (ks. esim. Lindberg & Kaukiainen 1993; Lindberg, Virtanen & Lappalainen 1993; Lindberg 1998a). Monimuotoyksikön järjestämien koulutusten kohderyhminä olivat työpaikat, jotka ostivat henkilöstölleen ammatillista koulutusta. Koulutus oli voitava järjestää siten, että se nivoutui joustavasti osaksi työtä ja tukisi konkreettisesti osallistujia heidän työtehtävissään. Monimuotoyksikön järjestämien ammatillisten koulutusten peruselementtejä olivat oma kehittämishanke, itsenäiseen työskentelyyn soveltuvat oppimateriaalit, seminaareihin valmistavat ennakkotehtävät, koulutetun tuutorin (tuolloin muodossa tutor) johdolla kokoontuvat etä- tai lähipienryhmät ja yhteiset seminaarit, joissa asioita käsiteltiin ennakkotyöskentelyn pohjalta. (Lindberg 1998b.)

Avoimesta korkeakouluopetuksesta ja aikuiskoulutuksesta hankitut kokemukset todettiin Turun yliopiston perusopetuksen opetus- ja opiskelutapojen kehittämisen yhtenä lähtökohtana työryhmämuistiossa vuonna 1993 (Turun yliopisto 1993). Samassa muistiossa myös esitetään korkeakoulupedagogisen kou-

lutuksen aloittamista ja opetuksen laadun arvioinnin vahvistamista. Myöhemmässä vaiheessa suunnitelmat toteutuivat siten, että vuonna 1995 yliopisto palkkasi hallintoviraston kehittämyksikköön suunnittelijan (Matti Lappalainen), jonka tehtävänä oli edistää sekä opetuksen arviointia että myöhemmin myös korkeakoulupedagogista koulutusta (Lappalainen 1997). Suunnittelijan kanssa koulutusta suunnittelevaan ydinryhmään kuuluivat myös kasvatustieteiden laitoksen (yliassistentti Arto Jauhiainen) ja hallintoviraston opiskelija- ja henkilöstöasioiden edustaja (koulutussuunnittelija Ismo Saario). Ydinryhmä hyödynsi edellä mainittuja yliopistotasollakin tunnustettuja monimuoto-opetuksesta kertyneitä kokemuksia yliopistopedagogisten koulutusten suunnittelussa. Täydennyskoulutuskeskuksen ”ostokoulutusten” asiantuntija-, esimies- ja kouluttajatehtävissä toimivat kohderyhmät muistuttivat monessa suhteessa työnsä ohella pedagogisiin koulutuksiin osallistuvia (kiireisiä) yliopisto-opettajia, joiden työtä henkilöstökoulutuksena alkaneilla yliopistopedagogisilla koulutuksilla yritettiin tukea. Pitkälti samaa koulutusmallia oli jo käytetty yliopistokontekstissa koulutettaessa virolaisten yliopistojen opettajia vuosina 1993–1995 FEUCODE-hankkeessa (Finnish-Estonian University Cooperation in Distance Education) (Lappalainen, Jouttimäki & Torvinen 1993).

Turun yliopiston yliopistopedagogiikan koulutus noudatti paljolti edellä mainittujen koulutusten rakennetta. Koulutus kesti lukuvuoden. Siinä oli neljä päivän kestoista seminaaria. Koulutettavat valmistautuivat seminaareihin perehtymällä etukäteen kirjalliseen materiaaliin (noin 50 sivua/seminaari) ja tekemällä siihen pohjautuvat ennakkotehtävät (esseetehtäviä). Tämän jälkeen kokoonnuttiin seminaariin. Seminaarin johdatteli asiantuntija, joka oli etukäteen perehtynyt osallistujien laatimiin tehtäviin. Asiantuntija-alustuksessa syvennettiin kirjallisen ma-

teriaalinen käsittelemä teemoja nivoen ne osallistujien esiin nostamiin näkökulmiin. Näin yhteinen aika voitiin käyttää keskusteluun ja työskentelyyn eikä luennointiin. Menetelmä sisälsi siis paljon samoja piirteitä kuin nykyisin pinnalla oleva käänteinen opetus eli ”flippaaminen” (flipped learning) (esim. O’Flaherty & Phillips 2015). Olennaisen osan koulutuksessa muodosti omaan opetukseen kytkeytyvä kehittämishanke. Alustavia ajatuksia kehittämishankkeesta oli tiedusteltu jo koulutuksen hakuvaiheessa. Osallistujat jakaantuivat 5–7 osallistujan pienryhmiin, jotka kokoontuivat seminaarien välissä pienryhmävetäjän (kokenut yliopisto-opettaja) johdolla. Pienryhmissä käytiin yhdessä läpi osallistujien kehittämishankkeita ja ideoitiin ratkaisuja esiin nouseviin haasteisiin. Kurssille pyrittiin valitsemaan samasta oppiaineesta/laitoksesta 2–3 opettajaa, jotta opettajien kokemuksia voitaisiin tehokkaammin hyödyntää myöhemmin koko yksikön käyttöön. (Jauhiainen & Lappalainen 1998.) Osallistujilta kerätyn palautteen ja kouluttajien oman kokemuksen mukaan koulutus käynnistyi varsin hyvin. Jopa niin hyvin, että kouluttajat epäilivät, että ”muutosvastarinnattomuus” ”saattoi heijastaa koulutettavien kohteliaisuutta kouluttajien hyväätarkoittavia pyrkimyksiä kohtaan” (Jauhiainen & Lappalainen 1998, 253). Kyseistä koulutusta on tuosta lähtien järjestetty pääpiirteittäin samanlaisena vuosittain aina vuoteen 2018 saakka, jolloin koulutuksen rakennetta muutettiin.

Vuoden 2005 tutkinnonuudistuksessa opintojen mitoitus muuttui opintoviikoista opintopisteiksi. Tämän myötä yliopistopedagogiikan opinnot muuttuivat 10 opintopisteen (op) opinnoiksi. Vuonna 2007 käynnistyi uusi 15 op:n kokonaisuus, joka yhdessä aiemmin suoritettujen 10 op opintojen kanssa muodosti yliopistopedagogiikan perusopinnot (25 op). Vuodesta 2009 lähtien on voinut suorittaa yliopistopedagogiikan aineopinnot (35 op).

Yhdessä aiemmin suoritettujen 25 op opintojen kanssa näistä opinnoista koostui 60 op kokonaisuus, joka antaa laaja-alaisen aineenopettajan kelpoisuuden (Murtonen & Lappalainen 2013; Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta 2016).

Yliopistopedagogisiin koulutuksiin osallistuvat opettajat ovat usein jo aiemmin osallistuneet eri tahojen järjestämiin heitä kiinnostaviin pedagogisiin seminaareihin. Jotta opinnoissa olisi joustavasti pystytty hyödyntämään tällaisia koulutuksia, sisällyttiin opintoihin ”vapaavalintaisia” opintoja: 15 op opintoihin kuului opintojakso ”Opetustyön ajankohtaiset haasteet (5 op) ja 35 op opintoihin jakso ”Tieteenalakohtaiset teemat (5 op). Näihin jaksoihin koulutukseen osallistujat pystyivät aiemmin opitun tunnustamisen hengessä sisällyttämään jo aiemmin tai koulutuksen aikana suorittamia opintoja. (Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta 2016.)

Yliopistopedagogiikan opinnot on koettu yliopistoyhteisössä onnistuneeksi kokonaisuudeksi. Tästä osoituksena on vuonna 2010 tullut valinta Turun yliopiston vuoden opintojaksoksi.

Yliopiston rehtorinviraston ja kasvatustieteiden tiedekunnan yhteistyössä järjestämän ”yleisen yliopistopedagogiikkakoulutuksen” rinnalle rakennettiin yhdessä lääketieteellisen tiedekunnan kanssa vuonna 2003 käynnistynyt ”lääketieteellisen pedagogiikan kurssi” (5 opintoviikkoa), joka rinnastettiin täysin yliopistopedagogiikan perusteet -koulutukseen. Koulutusta järjesti samana vuonna lääketieteelliseen tiedekuntaan perustettu lääketieteellisen tiedekunnan koulutuksen tutkimus- ja kehittämissyksikkö (TUTKE; 1.12.2017 lähtien lääketieteellisen tiedekunnan koulutuksen kehittämissyksikkö). Heti alusta lähtien koulutuksessa oli omia lääketieteellisen tiedekunnan painotuksia (esim. ”Opetta-

juus ja oppimiskäsitykset lääketieteessä”, ”Laadunvarmistus lääketieteellisessä koulutuksessa”; Vainio & Käpä 2003). Alkuvaiheessa koulutus toteutettiin paljolti samalla henkilöstöllä kuin yliopiston järjestämä koulutus, mutta vähitellen TUTKE:n oma henkilöstö otti koulutuksen toteuttamisesta päävastuun. Lääketieteellisen tiedekunnan järjestämä koulutus oli koko yliopiston kannalta merkittävää. Sen lisäksi, että se tarjosi tiedekunnan omalle henkilöstölle kouluttautumismahdollisuuden, se toimi varaventiilinä koko yliopiston koulutustarjonnassa. Mikäli yliopiston järjestämään yliopistopedagogiikkakoulutukseen oli hakijoita enemmän kuin koulutuspaikkoja, oli lääketieteellinen tiedekunta valmis ottamaan omaan koulutukseensa myös muiden tiedekuntien henkilöstöä. Suurimmillaan tämä vaihtoehto tarjosi mahdollisuuden kahdeksalle muiden tiedekuntien opettajalle. Vastineeksi tiedekunnalle kustannettiin esimerkiksi yksi pienryhmäohjaaja tiedekunnan ulkopuolelta. Koulutus laajentui myöhemmin myös Poriin ja Vaasaan, joissa toteutetaan Turun yliopiston lääketieteellisen tiedekunnan hajautettua lääkärinkoulutusta.

Lääketieteellisen tiedekunnan ohella myös muissa tiedekunnissa on järjestetty omia yliopistopedagogisia koulutuksia, jotka on luettu hyväksi yliopistopedagogiikan opintoihin. Näistä laajin on ollut pilottihankkeena toteutettu ”Kulttuurihistorian pedagoginen vuosi”, joka kasvatustieteiden tiedekunnan poikkeuspäätöksen (21.3.2006) mukaan korvasi kokonaan yliopistopedagogiikan 25 op opinnot (Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta 2014). Vuosina 2008–2009 toteutettiin taiteiden tutkimuksen laitoksen, kasvatustieteiden laitoksen ja yliopiston opetuksen kehittämisen ja tuen yhteistyönä ”Monitieteisyyden pedagogiikka (5 op)”, joka oli mahdollista hyväksyttää ”vapaavalintaisiin” opintoihin.

Yhteistyö osana yliopistopedagogisia koulutuksia

Yliopistopedagogisten koulutusten järjestäminen on Turun yliopistossa tapahtunut tiiviissä yhteistyössä eri toimijoiden välillä. Kasvatustieteiden tiedekunnan sisällä toiminnassa ovat olleet mukana kasvatustieteiden laitos ja opettajankoulutuslaitos. Toiminnalla on aina ollut kiinteä linkki myös yliopiston keskushallintoon. Yliopiston sisäisen yhteistyön lisäksi merkittävää on ollut valtakunnallinen yhteistyö.

Kun yliopistopedagogista koulutusta alettiin 1990-luvun alkupuolella järjestää eri yliopistoissa, alettiin etsiä myös muotoja valtakunnalliselle yhteistyölle. Erilaisten tutkijayhteyksien ja kontaktiverkostojen kautta päädyttiin perustamaan valtakunnallinen opetuksen kehittäjien verkosto. Peda-forumin perustamiskokous pidettiin 18.2.1994 Jyväskylässä, jolloin paikalla oli edustus kaikista tiedekorkeakouluista. (Karjalainen ym. 2004.) Tuoreen verkoston yhtenä tärkeänä toimintamuotona olivat vuosina 1994–1997 Joensuu yliopiston, Jyväskylän yliopiston ja Oulun yliopiston Peda-forum -yhteistyönä järjestämät ns. ”Konneveden kurssit”. Nämä pedagogisen asiantuntijuuden työpajat järjestettiin Konneveden tutkimusasemalla. Työpaja koostui ennakkotehtävistä ja kolmesta työseminaarista (2+3+3 päivää). Työpajassa osallistujat valitsivat kehitettävän kurssin, laativat suunnitelman sekä toteuttivat ja arvioivat sen. Kehittämistyöstä laadittiin raportti, josta saatiin palaute. Toimintaa seurattiin oppimispäiväkirjan avulla. Työpajoihin osallistui yli 200 opettajaa. Yhden kurssin minimiosallistujamäärä oli 20 osallistujaa. Pedagogisen asiantuntijuuden työpaja oli laajuudeltaan 240 tuntia. Vuosina 1996–2004 työpajaa toteutettiin yhdessä Tampereen teknillisen korkeakoulun (v. 2003 alkaen Tampereen teknillisen yliopiston) kanssa erityisesti teknillis-tieteellisen alan opettajille suunnattuna. (Nuutinen & Karjalainen 2004.)

Peda-forumin piirissä yliopisto-opetuksen kehittäjillä on ollut mahdollisuus vertaisoppimiseen ja kokemusten vertailuun. Turun yliopiston yliopistopedagogiikkakoulutusten järjestäjät ovat osallistuneet verkoston toimintaan aktiivisesti. Yliopistopedagogisten koulutusten osalta yhteistyö konkretisoitui vuonna 2006, jolloin (22.3.2006) Turussa järjestettiin Peda-forumin ”Kelpoinen yliopisto-opettaja” -työseminaari. Tämän seminaarin myötä käynnistyi Peda-forumin ”kouluttajien ja kehittäjien verkosto” (Kouke), jonka piirissä on muun muassa luotu yliopisto-opettajan kompetenssimatriisi (Peda-forum 2008). Peda-forumin Yliopistopedagogiikka-lehden toimituskunta, johon turkulaisista yliopistopedagogeista on kuulunut yliopistotutkija Mari Murtonen, on ollut näköalapaikka suomalaisen yliopistopedagogiseen kehittämiseen.

Kun Suomen virtuaaliyliopisto 2000-luvun taitteessa syntyi, oli mahdollista käynnistää valtakunnallisia kehittämishankkeita. Peda-forum-yhteistyön myötä syntynyt kiinteä yhteistyö eri yliopistojen välillä vaikutti yhtenä merkittävänä tekijänä siihen, että syntyi valtakunnallinen TieVie-hanke (tieto- ja viestintäteknikan opetuskäytön koulutus), jossa vuosina 2001–2007 koulutettiin noin 1150 henkilöä kaikista maamme yliopistoista (Peura-saari, Tenhula & Lappalainen 2007; Tenhula 2007). ”Konneveden kurssien” myötä oli jo aiemmin nähty, että on mahdollista koota eri yliopistojen osallistujia valtakunnallisesti samaan paikkaan ja näin toteuttaa pitkäkestoista koulutusta.

Valtakunnalliset esimerkit ja foorumit ovat toimineet tärkeänä ideoiden lähteenä ja mittatikkuna paikalliselle kehittämiselle. Valtakunnalliset hankkeet luovat myös toimijoille yhteistä viitekehystä: TieVie-hankkeeseen osallistui yhteyshenkilönä, suunnittelijana tai mentorina 125 henkilöä, jolloin hankkeen vaikutus

on paljon muutakin kuin osallistujien luomat kehittämishankkeet. Hankkeilla on ollut myös konkreettista käytännöllistä merkitystä koulutusten järjestämiseen: esimerkiksi TieVie-asiantuntijakoulutus (15 op) on sellaisenaan korvannut yliopistopedagogiikan perusteet (10 op) (Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta 2016) ja näin osaltaan pienentänyt yliopiston koulutuksiin hakeutuvien määrää.

Merkittäviä valtakunnallisia yhteistyöhankkeita Turun yliopiston yliopistopedagogiikkakoulutusten kannalta ovat olleet myös UNIPS- (University Pedagogical Support) sekä Tyyli-hankkeet (Työelämäjaksoja ja työssäoppimista yliopisto-opintoihin), joista tarkemmin tuonempana kuvattaessa 2010-luvun lopulla tapahtunutta kehittämistyötä.

Valtakunnallisen yhteistyön lisäksi yliopistopedagogisten koulutusten kannalta merkittävää on ollut myös kansainvälinen yhteistyö. Tutkimuskontaktit ja konferenssit erityisesti ECER:in (European Conference on Educational Research; yliopistopedagogiikan yksiköstä yliopistotutkija Hanna Nori) ja EARLI:n (European Association for Research on Learning and Instruction; apulaisprofessori Liisa Postareff ja yliopistotutkija Mari Murtonen) parissa ovat olleet keskeisimpiä tieteellisiä areenoita. ”Peda-forumeiden Peda-forumin” ICED:in (International Consortium for Educational Development) toiminnan keskiössä on nimenomaan opetuksen kehittäminen ja sen keinot. Erikoistutkija Matti Lappalainen on ollut järjestön neuvostossa vuodesta 2008 lähtien toimien nyttemmin myös sen hallituksessa. Uusin ja erittäin luonteva kansainvälisen yhteistyön muoto on pohjoismaisten ja balttilaisten (NorBa) opetuksen kehittäjien yhteistyö, joka sai alkunsa ICED-järjestön piirissä tapahtuneesta verkostoitumisesta (Lappalainen & Nevgi 2014). Yliopistopedagogiikan

yksikön henkilöstö on osallistunut aktiivisesti NorBa-verkoston vuosittaisiin tapaamisiin.

Yhteistyölle mielenkiintoisen areenan muodostaa koulutusvienti. Siinä yhdistyy kansallinen ja kansainvälinen yhteistyö. Turun yliopistolla, Itä-Suomen yliopistolla, Tampereen yliopistolla ja Åbo Akademiilla on koulutusvientiin keskittyvä yritys Finland University (Finland University 2018). Myytävien ”tuotteiden” suunnittelu tapahtuu yhteistyössä näiden yliopistojen kanssa. Toteutuneet koulutukset räätälöidään yhdessä koulutuksen ostajien kanssa. Jo vuodesta 2014 vahvasti suunnitelmissa mukana ollut koulutusvienti käynnistyi yliopistopedagogiikan yksikön osalta konkreettisesti keväällä 2018. Tällöin toteutettiin brasilialaisen Kroton-koulutusorganisaation kanssa hanke, jossa 28 eri puolilta maata tulevaa yliopisto-opettajaa suoritti UNIPS-verkkomodulleita ja osallistui Brasiliassa järjestettyyn neljän päivän seminaariin. Konkreettinen koulutusyhteistyö kansallisten ja kansainvälisten kumppanien kanssa pakottaa samalla miettimään omien ”koulutustuotteiden” toimivuutta ja laatua.

Yliopistopedagogisten koulutusten vakiintumisen jälkeen muutospaineita, mahdollisuuksia ja pilotteja

Yliopistopedagogiikan perusteet -koulutusta oli järjestetty hyvin samanlaisena 20 vuotta. Vaikka koulutus oli palautteiden perusteella toiminut edelleen hyvin, olivat korkeakoulutuksen kenttä, kehityssuunnat ja -mahdollisuudet tänä aikana muuttuneet huomattavasti. Eurooppalaisten yliopistojen tuli Euroopan komission (2011) mukaan tavoitella esimerkiksi yhä suuremman ja samalla yhä heterogeenisemmän opiskelijajoukon kouluttamista, hyödyntää koulutuksessa digitalisaatiota, tarjota opiskelu- ja

työskentelymahdollisuuksia kansainväliselle opiskelija-, opettaja- ja tutkijahenkilöstölle, ottaa koulutuksessaan huomioon opiskelijoiden työllistyvyys ja yrittäjämäisen toiminnan vaatimukset, toimia aktiivisesti aluekehittämisessä, kehittää tohtorikoulutusta sekä hoitaa koulutus ja muut tehtävänsä kiinnittäen erityistä huomiota toiminnan laatuun.

Toimintaympäristössä tapahtuneet muutokset aiheuttivat paineita myös yliopistopedagogisten koulutusten järjestämiselle. Osa niistä liittyi välittömästi koulutusten järjestämiseen, osa oli laajempia yliopiston ratkaistavia kysymyksiä tai jopa yliopistojen yhteistyöhön liittyviä haasteita. Murtonen & Lappalainen (2013) ovat jaotelleet näitä haasteita yliopistopedagogisten koulutusten kannalta seuraavasti: Yliopistopedagogisten *koulutusten pakollisuuden* osalta jotkut yliopistot (Jyväskylän yliopisto, Oulun yliopisto, Tampereen teknillinen yliopisto ja Åbo Akademi) olivat päätyneet ratkaisuun, että opetusvirkoihin nimettäviltä edellytettiin tietty määrä (5–10 op) yliopistopedagogisia opintoja tai ne oli suoritettava muutaman vuoden kuluttua pysyvään tehtävään valinnan jälkeen. Tulisiko muiden yliopistojen seurata tätä linjausta? Yliopisto-opintoja kehitettäessä yhtenä suuntana on aiemmin opitun tunnistaminen ja tunnustaminen. Tämän tulisi luonnollisesti koskea myös yliopisto-opettajana kehittymistä. Muodollisten pedagogisten koulutusten rinnalla tulisi pohtia myös *osaamisen kehittämisen muita muotoja ja hankitun osaamisen tunnistamista* (myös Lappalainen & Murtonen 2010). Yliopistopedagogisten koulutusten tulisi myös nojata entistä enemmän *tutkittuun tietoon*. Yliopistopedagogisissa koulutuksissa tulisi myös ottaa huomioon yliopistojen kansainvälistymistä koskevat kansalliset tavoitteet, joiden mukaan yliopistojen tulisi lisätä kansainvälisen opetushenkilöstön, tutkijoiden ja opiskelijoiden määrää. Tämä tarkoittaisi *monikulttuurisuuteen* liittyvien teemojen käsittelyä

kuten myös lisääntyvää tarvetta *englanninkieliselle yliopistopedagogiselle koulutukselle*. Koska lähes kaikkien yliopistoista asian tuntijoiksi valmistuvien työhön sisältyy opetusta tai jonkinlaista ohjausta, tulisi viimeistään *tohtorikoulutukseen sisällyttää (yliopisto)pedagogisia opintoja*. Yliopistopedagogiikkakoulutukset, joiden toteuttamisvastuu sijaitsee usein kasvatustieteiden tiedekunnassa, ovat vain yksi muoto muiden opetuksen kehittämisen keinojen joukossa. Näiden muiden muotojen osalta toteuttamisvastuu on yleensä yliopiston keskushallinnossa. Jotta koulutukset nivoutuvat hyvin osaksi yliopiston kehittämisen kokonaisuutta, vaaditaan *hyvää yhteistyötä ja koordinointia yliopiston sisällä*. Yliopistopedagogiikalle sisällöllisesti läheisiä toimintamuotoja ovat esimerkiksi yliopiston opiskelijapalautejärjestelmän ja opetusteknologian kehittäminen. Yliopiston sisäisen yhteistyön rinnalla tärkeää on myös *valtakunnallinen yhteistyö koulutusten järjestämisessä*. Opetuksen kehittämisen haasteet ovat samanlaisia kaikissa suomalaisissa yliopistoissa. Yliopistouudistuksen myötä kehittämistyön keskiössä oli yliopistojen sisäisen toiminnan kehittäminen. Pienessä maassa yhteistyö on kuitenkin tärkeää. Peda-forum -verkoston piirissä oli aktiivisesti vertailtu yliopistopedagogisten koulutusten sisältöjä. Seuraava yhteistyön vaihe voisi olla yhteistyössä järjestetyt yliopistopedagogiset koulutukset. Samoin tulisi miettiä *kansainvälisen yhteistyön mahdollisuuksia* koulutuksen järjestämisessä.

Haasteisiin vastaamiseksi yliopistopedagogiikan yksikkö haki ja sai yliopiston strategista kehittämisrahaa. Edellä mainituista haasteista hankkeen ”Joustavat ratkaisut yliopistopedagogiikassa” tavoitteina oli tuotettavien verkkomodulien avulla mahdollistaa englanninkielinen yliopistopedagoginen koulutus, laajentaa tohtorikoulutettavien yliopistopedagogista koulutustarjontaa, luoda esimerkin avulla edellytyksiä valtakunnalliselle koulutusyhteis-

työlle sekä antaa edellytyksiä koulutusviennille. Tämän rahoituksen turvin vuosina 2015–2017 kehitettiin kolme moduulia, joita voi opiskella itsenäisesti tai ne pystyi suorittamaan yhden opintopisteen laajuisina moduuleina (Murtonen & Salmento 2016). Moduulien jälkeen voi suorittaa kasvokkain järjestetyn opintojakson (2 op), jossa sovelletaan ja integroidaan aiemmin opittua pitämällä ”miniluento”. Verkkomodulit osoittautuivat heti alusta lähtien hyvin suosituiksi ja toimiviksi (Vilppu, Murtonen & Södervik 2018).

Yksi yliopistoja kohtaavista muutossaasteista ja eurooppalaisen korkeakoulualan (European Higher Education Area, EHEA) luomisen tavoitteista (EHEA 2016) on opiskelijoiden työllistyvyys (employability). Teema oli ollut yliopistopedagogiikan opinnoissa mukana vain niukasti. Esimerkiksi Suomessa tätä tavoitetta on konkretisoitu siten, että opiskelijoiden työllistyminen on tullut mukaan yhdeksi yliopistojen rahoituskriteeriksi. Työllistävyyden korostaminen näkyy myös yliopistojen strategioissa. Esimerkiksi Turun yliopiston strategiassa on mukana termit ”työelämävalmius” ja ”yleiset työelämävalmiudet” ja yksi yliopiston strategiaa konkretisoivista 19 toimenpideohjelmasta on nimeltään ”Koulutus ja työelämä” (Turun yliopisto 2018). Opiskelijoiden työllistävyyteen liittyviä kehittämishankkeita on 2010-luvulla toteutettu Suomessa runsaasti. Yliopistopedagogiikan opintojen sisältöjen laajentamiseksi yliopistopedagogiikan yksikkö osallistui vuosina 2015-2017 ESR-rahoituksella toteutettuun ”Tyyli – Työelämäjaksoja ja työssäoppimista yliopisto-opintoihin 2015–2017”. Sen osana järjestettiin valtakunnallinen ”Työelämäyhteistyö yliopisto-opetuksessa -koulutus” (5 op), jota yliopistopedagogiikan yksikkö oli mukana järjestämässä. Vuoden kestäneessä ”Tyyli-koulutuksessa” oli mukana 60 henkilökunnan edustajaa 12 yliopistosta. (Tyyli-koulutus 2018.)

Yliopistopedagogisten koulutusten rakenteen ja sisältöjen muuttaminen

Yliopistoissa tapahtuneet muutokset aiheuttivat paineita yliopistopedagogisten koulutusten muokkaamiselle. Konkreettinen muutostarve aiheutui toimivaksi osoittautuneiden englanninkielisten koulutusten (5 op) myötä: oli tärkeä varmistaa, että opinnot suorittaneille ei synny koulutuksellista umpiperää vaan opintoja tulee voida jatkaa eteenpäin. Yliopistopedagogiikan koulutuksissa oli myös sisällöllistä muutostarvetta. Aiempi opetussuunnitelma oli sisältänyt hyvin niukasti yliopiston ja sen ulkopuolisen työelämän välisen suhteen ja opiskelijoiden työelämätaitojen tukemisen tarkastelua. Nyt tähän oli mahdollisuus hyödyntämällä Tyyli-hankkeessa toteutetun pilotin kokemuksia. Oli myös tarve kasvattaa koulutustarjonnan määrää. Entistä kiivastahtisemmassa yliopistossa nähtiin myös tärkeäksi antaa mahdollisuus suorittaa opintoja aiempaa joustavammin pienempinä kokonaisuuksina pitkän ajan sisällä. Suunniteltujen muutosten taustalla olivat osin myös tutkimukselliset pyrinnot: jotta luotuja englanninkielisiä toteutuksia voitaisiin vertailla muihin toteutuksiin, oli koulutusten rakenteiden oltava mahdollisimman yhteismitallisia. Osansa muutosmahdollisuuksiin oli myös sillä, että yliopistopedagogiikan yksikkö oli syksyllä 2017 saanut vahvistusta yliopiston ulkopuolelta (Liisa Postareff), jolloin koulutuksen suunnitteluun saatiin näkökulmaa ja jo muualla koeteltuja ideoita.

Yliopistopedagogiikka 10 op (3–4 ov) -koulutusten alusta lähtien koulutukseen osallistujat ovat raportoineet eniten oppimista edistävien joukkoon oman kehittämishankkeen ja pienryhmän (esim. Jauhiainen & Lappalainen 1998). Pienryhmässä sai palautetta omasta kehittämishankkeesta. Myös pienryhmien kokoonpanojen (mukana eri alojen edustajia) katsottiin

tukevan oppimista. Keväällä 2017 esittelimme yliopistopedagogiikan perusteet (10 op) -koulutuksen päätösseminaarissa alustavia suunnitelmia koulutuksen rakenteen joustavoittamiseksi ja luotujen UTUPS-moduulien hyödyntämiseksi. Samalla keräsimme osallistujilta kehittämisideoita. Työn alla olleiden suunnitelmien mukaan 10 op yliopistopedagogiikan perusteet voisivat jatkossa koostua 5 op:n osista. Näin koulutuksia olisi joustavampaa suorittaa yhä hektisemmäksi muuttuneen työn puristuksessa. Samalla voitaisiin paremmin vastata suureen koulutuskysyntään. Uudistusten myötä pienryhmät poistuisivat ja kehittämishanke korvattaisiin oppimispäiväkirjalla ja reflektovalla harjoitustyöllä. Saamamme palaute niin opiskelijoilta kuin koulutuksen pienryhmäohjaajina toimineilta oli varsin hämmästyntä: osallistujat ihmettelivät, ”miksi korjata sellaista, mikä ei ole rikki!” (Turun yliopiston yliopistopedagogiikan yksikkö 2017; Nori 2017).

Kerättyä palautetta hyödynnettiin uudistuvan koulutuksen suunnittelussa. Keväällä 2018 hyväksyttiin yliopistopedagogiikkaopinnojen uudistunut opetussuunnitelma (Turun yliopiston kasvatus-tieteiden tiedekunta 2018). Suurin muutos tuli aiemmin tiiviinä prosessimaisena koulutuksena järjestettyyn vuoden mittaiseen yliopistopedagogiikan perusteet (10 op) -koulutukseen. Siihen tehtiin alkuperäisten suunnitelmien mukainen rakenteellinen muutos. Koulutus jaettiin kahteen lukukauden mittaiseen osaan: yliopistopedagogiikan perusteet 1 (5 op) ja yliopistopedagogiikan perusteet 2 (5 op). Molemmat osat on mahdollista suorittaa joko suomeksi tai englanniksi. Jotta jo olemassa ollut 5 op (englanninkielinen) toteutus ei liikaa eroaisi suomenkielisestä 5 op toteutuksesta, korvattiin suomenkielisessä toteutuksessa oman opetuksen kehittämishanke harjoitustöillä ja opetusnäytteellä ja ohjatut pienryhmät jäivät pois. Samalla opetussuunnitelmasta

poistettiin seminaareihin valmistavat oppimateriaaliin pohjautuvat kirjalliset ennakkotehtävät, joiden pohjalta seminaareissa oli työskennelty. Seminaareja pitävillä opettajilla oli kuitenkin yhä mahdollisuus teettää ennakkotehtäviä pohtien, millainen tehtävä parhaiten tukee oppimista.

Opetussuunnitelmassa hyödynnettiin myös aktiivisesti valtakunnallisissa hankkeissa laadittuja video- ja muita oppimateriaaleja. Turun yliopistossa tuotetut ”UTUPS”-moduulit (University of Turku Pedagogical Support) toimivat ponnahduslautana ja jo olemassa olevana esimerkkinä, kun vuonna 2017 alettiin kahdeksan suomalaisen yliopiston yhteistyönä opetus- ja kulttuuriministeriön ns. kärkihankerahoituksella työstää vastaavia moduuleita. Hankkeessa kukin yliopisto tuottaa moduuleita itsenäisesti yhteisesti sovituihin teemoihin. Moduulit ovat avoimesti kaikkien käytettävissä itseopiskelun tukena ja osana yliopistopedagogisia koulutuksia. Hankkeeseen liittyy kiinteänä osana tutkimus. (Murtonen, Laato, Lipponen, Vilppu & Salmento 2018, UNIPS 2018.) Uudistuneeseen opetussuunnitelmaan liitettiin maininta näiden materiaalien hyödyntämisestä.

Uudessa opetussuunnitelmassa otettiin huomioon myös eurooppalaisen korkeakoulualan ajankohtaiset tavoitteet. Yliopisto-opettajien työelämätietoisuuden ja oppimisen arvioinnin valmiuksien tukemiseksi uuteen opetussuunnitelmaan rakennettiin keväällä 2018 toteutetun valinnaisen pilottijakson ”Työelämätaidot osana yliopisto-opetusta ja oppimista” pohjalta opintojakso ”Oppimisen arviointi ja työelämävalmiudet” (4 op). Opintojakson aikana yliopisto-opettajat muun muassa vierailevat jollakin valitsemallaan työpaikalla. Jakson oppimateriaaleina hyödynnetään Tyyli-hankkeen kaikkien yliopistojen käyttöön tuottamaa materiaalia.

Yliopistopedagogiikka 2 (15 op) ja yliopistopedagogiikka 3 (35 op) -opinnoissa mukana ollut valinnaisuus poistettiin opetus-suunnitelmasta ja sen tilalle tulivat ennalta ilmoitetut opintojaksot. Näin voitiin varmistaa, että koulutuksiin osallistujille oli tarjolla osaamisen kehittymistä tukevaa koulutustarjontaa. Täysin uusina tai uudistuneina opintojaksoina opintoihin tulivat em. Oppimisen arviointi ja työelämävalmiudet -jakson lisäksi Tieteenalakohtainen yliopistopedagogiikka (5 op) ja Tutkimusprosessin ohjaus (3 op). Tutkimusprosessin ohjaus -jaksolle oli mahdollista hakeutua kaikkien; myös vailla aiempia yliopistopedagogiikan opintoja olevien.

Pohdinta: yliopistopedagogisten koulutusten ristiaallokko?

Yliopistopedagogiikkakoulutusten vaiheet oli 90-luvun puolivälissä jaoteltavissa kahteen aaltoon (Jauhiainen 1997). Tämän jälkeen yliopistokentällä on tapahtunut runsaasti muutoksia. Useissa viimeaikaisissa tutkimuksissa on osoitettu, että jopa verrattuna muihin yliopistoissa tapahtuviin muutoksiin ja uudelleenorganisoimisiin erityisesti opetuksen kehittämiseksi, jonka yksi toimintamuoto on yliopistopedagoginen koulutus, on luonteenomaisesti suuri organisatorinen epävakaisuus (Gosling 2009) ja pysyvä muutos (ks. esim. Stensaker 2018).

Yliopistomaailman muutosten melskeet ovat heijastuneet myös yliopistopedagogisten koulutusten järjestämiseen. Jossain määrin muutokset ovat olleet ”luonnollista” laajenemista, jossain määrin muutokset ovat olleet reagoitua toimintaympäristön muuttuneisiin odotuksiin. Barnett (2000; ks. myös Luoto & Lappalainen 2006, 14) on kuvannut opetussuunnitelmatyötä dynaamiseksi

voimakentäksi, joka syntyy erilaisten ehkä ristikkäistenkin vaatimusten yhteisvaikutuksesta. Omia vaatimuksiaan esittävät valtiovalta ja ”yliopisto” (säädösten ja sitoumusten noudattaminen), työmarkkinat (tarvittavien kvalifikaatioiden tuottaminen), tiedeyhteisö (uusimman tutkimustiedon opettaminen) ja opiskelijat (tässä tapauksessa yliopisto-opettajat; tarpeiden huomioonottoaminen). Nämä kaikki tekijät ovat osaltaan vaikuttaneet myös yliopistopedagogisessa koulutuksessa tapahtuneisiin muutoksiin.

Koulutukset ovat *laajentuneet* 10 op koulutuksista aina laaja-alaisen opettajakelpoisuuden tuottaviin 60 op opintoihin. Yliopiston *kansainvälistymisvaatimuksiin* on vastattu tarjoamalla koulutuksia myös englanniksi (5 + 5 op). Koulutuksissa hyödynnetään *digitalisaation* tarjoamia mahdollisuuksia. Koulutuksiin on tullut monenlaista *joustavuutta*: koulutuksia käynnistyy monta kertaa vuodessa ja niitä voi suorittaa entistä enemmän ajasta ja paikasta riippumattomasti. Koulutuksiin on tullut eurooppalaisten linjauksen mukaisia uusia sisältöjä, kuten *opiskelijoiden työllistyvyyteen* liittyviä painotuksia. Koulutusten suunnittelussa ja jossain määrin myös toteutuksissa tehdään aktiivista *yhteistyötä*. Myös koulutuksen *kohderyhmät* ovat muuttuneet. Käynnistymisvaiheessa koulutus oli suunnattu opetustehtävissä jo toimiville. Nyt erityisesti joustavasti moduuleina tarjottavat koulutukset sopivat jo opettavien lisäksi myös sellaisille henkilöille, joilla opetustehtävät ovat vasta edessä (esimerkiksi tohtorikoulutettavat).

Yliopisto-opetus on muuttunut organisatorisesti monimutkaiseksi (Stensaker 2018). Ei riitä, että yliopisto-opettaja osaa oman alansa ja opettaa tietämänsä opiskelijoille. Pystyäkseen toimimaan nykyvaatimusten mukaisesti hänen on osattava toimia eri tahojen kanssa joustavassa yhteistyössä (esimerkiksi opetusteknologian tukipalvelut, yliopiston laadunvarmistustoiminnot, työ-

elämäpalvelut). Tämä monimutkaistuminen aiheuttaa jatkuvan tarpeen myös pohtia järjestettävien koulutusten ajantasaisuutta.

Yliopistojen yhteistyö erityisesti Peda-forum-verkoston parissa on tarjonnut tärkeän valtakunnallisen yhteistyömuodon koulutusten vertailulle ja kehittämiselle. Verkoston täyttyessä 20 vuotta todettiin yliopistojen välisen yhteistyön jääneen yliopistojen sisäisen kehittämisen varjoon (Lappalainen ym. 2014). Muutokset yliopistokentällä ovat jatkuneet. Yliopistopedagogisiin koulutuksiin liittyvää yhteistyötä ja uusien koulutusten suunnittelua tehdään niin valtakunnallisissa kärkihankkeissa kuin koulutusviennin parissa, jossa uusia yliopistopedagogisia ”koulutustuotteita” rakennetaan vientimarkkinoille myös yliopistojen yhteistyönä. Yhteistyö ei kuitenkaan kosketa yhtä aikaa kaikkia yliopistoja. Onkin ennakoitu, että valtakunnallinen yhteistyö saattaa jäädä taka-alalle (Lappalainen 2016). Tästä on nyt ruohonjuuritason esimerkkejä. Peda-forum-verkoston internet-sivuja ei enää ole, yhteisiä valtakunnallisia kokouksia joudutaan peruuttamaan niukan osanottajamäärän vuoksi (Peda-forumin kouluttajien ja kehittäjien verkosto, syksy 2018) ja tärkeisiin kokouksiin osallistuu vain niukasti osallistujia (Peda-forumin puheenjohtajan valinta syksyllä 2018). Toivottavasti kyse on vain väliaikaisesta vaiheesta ja notkahduksesta, jonka jälkeen kaikkia yliopistoja koskettava valtakunnallinen yhteistyö yliopistopedagogiikkakoulutusten suhteen jälleen aktivoituu.

Lähteet

- EHEA. 2016. Employability in the Bologna process. European Higher Education Area. <http://www.ehea.info/pid34423-cid102533/employability-historical-review.html> (Luettu 12.11.2018)
- European Commission. 2011. Supporting growth and jobs – An agenda for the modernisation of Europe’s higher education systems. Communication from the commission to the European parliament, the council, the European economic and social committee and the committee of the regions. 20.9.2011. Brussels.

- Finland University 2018. <https://www.finlanduniversity.com/> (Luettu 4.10.2018.)
- Gosling, D. 2009. Educational development in the UK: a complex and contradictory reality. *International Journal for Academic Development* 14, (1), 5–18.
- Haihu, K., Lappalainen, M., Rantasuo, T. & Tenhula, T. 2016. Työelämäjaksoja ja työssäoppimista yliopisto-opintoihin. *Peda-forum-päivät*, 17.–18.8.2016, Jyväskylä.
- Jauhiainen, A. 1997. Korkeakoulupedagogiikka suomalaisen yliopiston historiassa ja rakenteissa. Teoksessa A. Jauhiainen (toim.) ... sekä antaa siihen perustuvaa opetusta. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. *Julkaisusarja B*: 58, 11–49.
- Jauhiainen, A. & Lappalainen, M. 1998. Tutorointia Turussa – kokemuksia ensimmäisestä yliopistopedagogiikka-kurssista. Teoksessa H. Kumpula & M. Vanhala (toim.) *Tiedeyhteisön tuli*. Oulun yliopiston opintotoimiston julkaisuja. *Dialogeja* 1, 244–254.
- Karjalainen, A., Kuittinen, M., Lappalainen, M., Lestinen, L., Maikkola, M. & Malinen, L. 2004. Menneestä ponnistusta tulevaan: ”Peda-forum – joka korkeakouluopettajan koulutusorganisaatio?” *Yliopistopedagoginen tiedotuslehti Peda-forum* 2/2004, 7–13.
- Komiteanmietintö. 1979. Korkeakouluopettajien pedagoginen koulutus. Korkeakoulupedagogisen koulutuksen suunnittelutoimikunnan mietintö. 1979: 24. Helsinki.
- Koskenniemi, M. 1966. Nuorten korkeakouluopettajien pedagoginen koulutus. *Kasvatusopillinen aikakauskirja* 103 (1), 1–9.
- Lappalainen, M. 1997. Johdanto. Teoksessa M. Lappalainen (toim.) *Opetus, oppiminen ja arviointi*. Turun yliopiston arviointijärjestelmän rakentaminen. Turun yliopisto. *Hallintoviraston julkaisusarja* 4/97, 1–6.
- Lappalainen, M. 2016. *Peda-forum* uuden edessä. *Yliopistopedagogiikka* 23 (1), 59–60.
- Lappalainen, M., Ihonen, M., Karjalainen, A. & Maikkola, M. 2014. *Peda-forumin 20 vuotta – yhteistyöstä yliopistojen omiin ympyröihin?* *Yliopistopedagogiikka* 21 (1), 3–6.
- Lappalainen, M., Jouttimäki, R. & Torvinen, H. 1993. *Finnish-Estonian University Cooperation in Distance Education (FEUCODE)*. Unpublished study material.
- Lappalainen, M. ja Murtonen, M. 2010. Yliopisto-opettajien pedagoginen kouluttautuminen ja AHOT. Teoksessa T. Halttunen ja R. Pyykkö (toim.) *Oivalla osaaminen*. Turun yliopiston koulutus- ja kehittämiskeskuksen julkaisuja B: 1, 37–41.
- Lappalainen, M. & Nevgi, A. 2014. Nordic-Baltic Network in Higher Education Development -verkosto kokoaa pohjoismaalaiset opetuksen kehittäjät yhteen. *Yliopistopedagogiikka* 21 (1), 69.
- Lindberg, J. 1998a. Tutor oppimisen ohjaajana ja oppimistaitojen kehittäjänä – Turun avoimen yliopiston kehittämiskokeilussa. Teoksessa H. Kumpula &

- M. Vanhala (toim.) Tiedeyhteisön tuli. Oulun yliopiston opintotoimiston julkaisuja. Dialogeja 1, 133–156.
- Lindberg, J. 1998b. TUTORKOULUTUS – Aikuisen oppimisen ohjaajakoulutus (15 ov). 20.10.1997–30.5.1998. Opiskelijan opas. Turun yliopiston täydennyskoulutuskeskus. Julkaisematon oppimateriaali.
- Lindberg, J. & Kaukiainen, A. 1993. Towards self-directed learning – but how? Teoksessa M. Ukkola (toim.) Access to Open Learning. Developing Open University Studies in Finland. University of Helsinki. Lahti Research and Training Centre, 38–46.
- Lindberg, J., Virtanen, K. & Lappalainen, M. 1994. Monimuoto-opetuksen mahdollisuuksia. Teoksessa J. Tähtinen (toim.) Opettajuuden eväät. Turun yliopisto, 439–458.
- Luoto, L. & Lappalainen, M. 2006. Opetussuunnitelmaprosessit yliopistoissa. Korkeakoulujen arviointineuvosto. Julkaisuja 10:2006.
- Murtonen, M., Laato, S., Lipponen, E., Vilppu, H. & Salmento, H. 2018. UNIPS – Yliopistopedagogiikan digitaalinen oppimistratkaisu. Symposium-esitys. Peda-forum-päivät, 15.–16.8.2018, Turku.
- Murtonen, M. & Lappalainen, M. 2013. Pedagogical education for university teachers in Finland. *Revista de Docencia Universitaria* 11 (3), 65–72.
- Murtonen, M. & Salmento, H. 2016. UTUPS – Turun yliopiston digitaalinen oppimistratkaisu henkilökunnan ja jatko-opiskelijoiden yliopistopedagogisen asiantuntijuuden kehittämiseen. *Yliopistopedagogiikka* 23 (2), 33–35.
- Nori, H. 2017. Suullinen tiedonanto 22.5.2017.
- Nuutinen, A. & Karjalainen, A. 2004. Opetuksellisen osaamisen rakentuminen Konnevedellä Peda-forum-yhteistyönä. *Peda-forum. Yliopistopedagoginen tiedotuslehti* 11 (2), 14–17.
- O’Flaherty, J. & Phillips, C. 2015. The use of flipped classrooms in higher education: A scoping review. *The Internet and Higher Education* 25, 85–95.
- Pakkanen, P. 2018. Suullinen tiedonanto 14.10.2018.
- Peda-forum. 2008. Yliopisto-opettajan kompetenssit. Peda-forumin piirissä työstetty kompetenssimatriisi. Julkaisematon työpaperi.
- Peurasaari, M., Tenhula, T. & Lappalainen, M. 2007. TieVie-hanke ja lumipalloe-fekti – paikallisesta ideasta valtakunnalliseksi koulutukseksi. Teoksessa M. Peurasaari (toim.) Tuhat ja yksi tarinaa – TieVie-verkoston seitsemän vuotta. Suomen virtuaaliyliopiston julkaisuja 1/2007. Helsinki: Multiprint Oy, 8–23.
- Stensaker, B. 2018. Academic development as cultural work: responding to the organizational complexity of modern higher education institutions, *International Journal for Academic Development* 23 (4), 274–285.
- Tenhula, T. 2007. Valtakunnallisesti vaikuttavaa koulutusta: selvitys valtakunnallisen TieVie-virtuaaliyliopistohankkeen vaikuttavuudesta. Suomen virtuaaliyliopiston julkaisuja 2/2007. Helsinki: Suomen virtuaaliyliopiston palveluyksikkö.
- Turun yliopisto. 1981. Korkeakoulupedagogisen koulutuksen sisällöt ja osallistujaluettelo. Julkaisematon lähde.

KOHTI OPPIMISYHTEISKUNTA

- Turun yliopisto 1993. Opetuksen laadun, pedagogiikan ja opetusteknologian kehittäminen Turun yliopistossa. Työryhmämuistio 14.10.1993.
- Turun yliopisto. 2016. Turun yliopiston strategia 2016–2020. <https://apps.utu.fi/media/nakoislehdet/strategia2020/#/article/2/page/1-1> (Luettu 12.11.2018.)
- Turun yliopisto. 2018. Turun yliopiston toimenpideohjelmat 2018–2020. <http://www.utu.fi/fi/Yliopisto/strategia-ja-arvot/Documents/toimenpideohjelmat-2018.pdf> (Luettu 12.11.2018.)
- Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. 2016. Opettajan pedagogiset opinnot yliopiston opettajille 2016–2018. Opetussuunnitelma.
- Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunta. 2018. Opetussuunnitelma 2018–2020.
- Turun yliopiston yliopistopedagogiikan yksikkö 2017. Turun yliopiston yliopistopedagogiikan perusteiden (10 op) -opintojen palautekeskustelu 19.5.2017.
- Tyyli-koulutus 2018. <https://tyylikoulutus.wordpress.com/> (Luettu 13.10.2018.)
- UNIPS 2018. University Pedagogical Support. <https://unips.fi/> (Luettu 4.10.2018.)
- Vilppu, H., Murtonen, M. & Södervik, I. 2018. Effect of online courses on university teachers' interpretations of teaching-learning situations. Esitys konferenssissa International Society for the Scholarship of Teaching and Learning, 24-27th October, 2018. Bergen, Norway.
- Vainio, O. & Käätä, P. 2003. Lääketieteellisen pedagogiikan kurssi. Opiskelijan opas. Julkaisematon opetusmateriaali.